

Veikalas dvasinei brandai ugdyti

Leonas Jovaiša

Mokslo žurnalo „Acta Paedagogica Vilnensia“ 2004 metų 13 tome profesorė Vanda Aramavičiūtė rašė: „Tačiau mokyklos darbo praktikoje dvasinis ugdymas dažnai ignoruojamas. Akivaizdus faktas, pasitaikantis ir tarp ugdymo teoretikų, yra sutelkti dėmesį tik į žinias ir gebėjimus, kaip asmens kompetencijos dėmenis, ir išleisti vertybines nuostatas – dvasinio ugdymo pamatą“ (p. 45). Galima sakyti ir daugiau, būtent: dvasinis jaunimo ugdymas ne tik ignoruojamas, bet ir nesugebama brandinti jo dvasios kultūros, nes pedagogai tokio darbo nemoka, tokiam darbui nerengiami arba menkai rengiami. Siekiant, kad tokio ignoravimo būtų mažiau, kad daugiau rastųsi tokio darbo žinių ir gebėjimų, profesorė **Vanda Aramavičiūtė** šįmet paskelbė ilgamečių savo tyrimų rezultatą — didžiulės apimties veikalą „**Auklėjimas ir dvasinė asmenybės branda**“ (Vilnius: Gimtasis žodis, 2005. 279 p.). Tai – veikalo „Ugdymo samprata“ (1998) konkretizacija ir profesorės pedagoginio gyvenimo, mokslinės veiklos šerdis. Iš ankstesnių profesorės knygų ir mokslinių straipsnių buvo matyti, kad jai visada rūpėjo jaunimo dvasinio auklėjimo uždavinys ir svarbiausioji jo paskirtis – ugdyti brandžią asmenybę, mokačią santykių su žmonėmis, su veiklos gyvenimu ir pasauliu.

Knyga susideda iš trijų dalių: I. Auklėjimas kaip esminė ugdymo funkcija, II. Dvasingumo

raiška ir ugdymas, III. Vyresniųjų mokinių dvasingumo raiškos tendencijos. Kiekviena dalis turi po 3–4 skyrius ir daugelį paragrafų.

Šioje knygoje keliami daug svarbių dvasingumo būklės ir ugdymo problemų, kurias nagrinėja visų kultūringų dabarties šalių su švietimu susiję įvairių mokslų žmonės. Todėl šioje knygoje problemos analizuojamos filosofiniu, psichologiniu, sociologiniu, pedagoginiu, religiniu požiūriais. Pirmos dvi knygos dalys apima esminius teorinius auklėjimo, žmogaus santykių ir dvasingumo klausimus, trečioji dalis skiriama praktinei moksleivių santykių analizei, grindžiamai gausiais, tvirtai pamatuotais ir problemos esmę atitinkančiais, korektiškais autorės empiriniais tyrimais. Jie analizuojami remiantis dabarties edukologijos mokslinė metodologija ir terminija.

Reikia pažymėti, kad teorinė dalis skiriama postmodernistinio, dabarties Vakarų ir mūsų žmogaus vidinei vertybių krizei, taip pat kai kurioms dvasinio atgimimo apraiškoms. Tai leido apibūdinti šiuolaikinio auklėjimo aktualumą ne tik mokyklai, bet ir kitoms visuomenės institucijoms. Nuosekliai problemišškai nagrinėjamas auklėjimo kryptingumas, santykių vaidmuo vertybių internalizacijos vyksmui, ypač detalizuojama dvasingumo problema, psichologiniai jo įgijimo būdai. Visi šie ir kiti klausimai nagrinėjami ne vienos kurios nors teori-

jos planu, bet naudojant skirtingas šiuolaikinių žymiausių filosofijos, psichologijos ir pedagogikos autorių sistemas.

Pasinaudojus teoriniuose knygos skyriuose pateiktomis pedagoginėmis pažiūromis ir vertybinių santykių sistemomis, sudaryta vyresniųjų moksleivių įvairių santykių darni visuma, sumodeliuoti išsamūs, tiksliai suprojektuoti empiriniai vaikinių ir merginų vertybių tyrimai vidurinėse mokyklose ir gimnazijose. Remiantis tyrimų rezultatais sudaryta dvylika statistiškai pagrįstų lentelių, o 47 paveiksluose iliustruojami nauji problemų tyrimo statistikos duomenys. Jie racionaliai analizuojami, daromos adekvačios psichologinės ir pedagoginės išvados. Visa tai rodo veikalo išsamumą, pagrįstumą ir tinkamą parengtį kvalifikuotam skaitytojui, turinčiam patirtį pedagogui, pradedančiam edukologijos tyrinėtoji ir mokslininkui.

Teorinis ir empirinis veikalo turinys atskleidžia naujų asmenybės ugdymo horizontų internalizuojant joje visokeriopų humaniškų santykių, pagrįstų aukščiausiomis vertybėmis, pynes. Tai absoliučiai naujas, originalus veikalas. Čia pateikiama Lietuvos, Lenkijos, Rusijos, Čekijos, Vengrijos, Vokietijos, Prancūzijos, Portugalijos, Vatikano, Anglijos, JAV, Japoni-

jos, Australijos ir kai kurių kitų šalių socialinių ir humanitarinių mokslų žymių veikėjų patirtis žmogiškųjų santykių tyrimo ir ugdymo klausimais. Tai – universalus, tolerantiškas, visbinės ir holistinės krypties veikalas.

Vertinant naująją profesorės Vandos Aramavičiūtės darbą, dera pabrėžti jo nepaprastą aktualumą dabarties Lietuvos dorovinių santykių nuosmukio situacijoje, kurią privalo keisti šeima, mokykla, bendruomenė, Bažnyčia ir valstybė. Kaip ją keisti, šiame veikale visiems nurodoma.

Knyga parašyta tiksliai ir aiškiai moksliniu stiliumi, lengvai skaitoma gražia lietuvių kalba. Jos maketavimas didelio formato popieriuje, ryškiai struktūruotas ir iliustruotas turinys, sukauptas įvairiais metodais, palengvina skaityti, suprasti ir perprasti sudėtingą tekstą. Nėra abejonės, kad knyga skatins skaitytojus ryžtis tobulinti jaunimo dvasinės kultūros ugdymą, mokys, kaip tas ugdymas turi būti vykdomas. Rekomenduoju šį veikalą kaip galima greičiau spausdinti papildomai, kad būtų prieinamas ne tik studentams, magistrantams, bet ir šeimai, mokytojams, socialiniams darbuotojams, valstybės tarnautojams, dirbantiems švietimo ir kultūros srityse.